

Wat is Natura 2000?

Een Europees netwerk van waardevolle natuurgebieden, zo zou je Natura 2000 het beste kunnen beschrijven. De lidstaten hebben afgesproken om in 2010 de achteruitgang van de biodiversiteit in de Europese Unie gestopt te hebben, en daarom wijzen alle Europese lidstaten zogenoemde Natura 2000-gebieden aan. Deze gebieden vormen, samen met nationaal beschermde natuur (zoals in Nederland de Ecologische Hoofdstructuur), een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden.

— Bas Roels en Johan Thissen, Ministerie van LNV

Foto Natura | Grebrikkoumpad

Natura 2000 komt niet zomaar uit de lucht vallen. Het is een uitwerking van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn, die al veel langer bekend waren en ingesteld zijn om gebieden en soorten te beschermen. Natura 2000 is de uitwerking van het gebiedsgerichte gedeelte van deze richtlijnen, via de Natuurbeschermingswet 1998 die op 1 oktober 2005 in werking is getreden (het soortgerichte deel heeft Nederland verwerkt in de Flora- en faunawet).

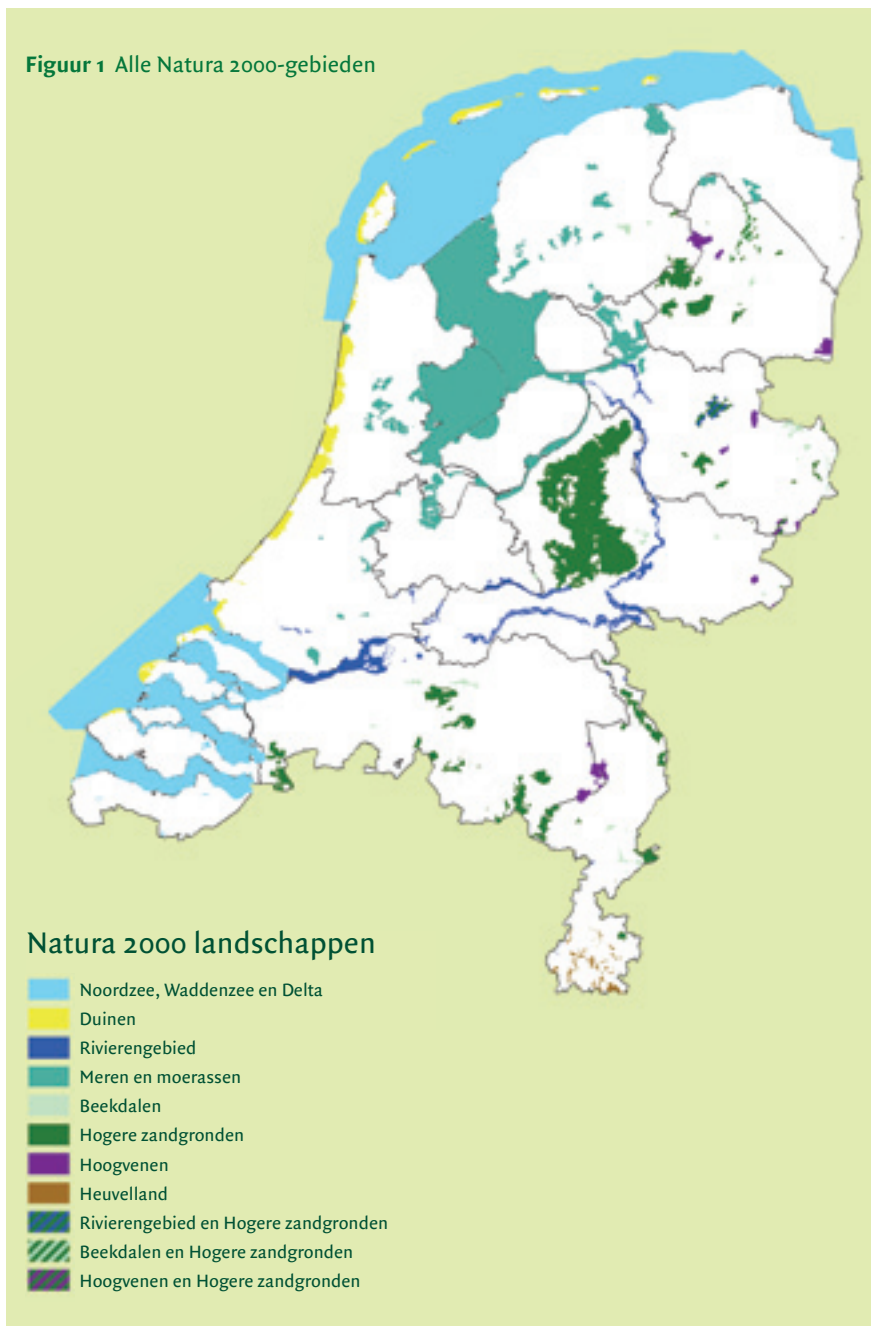
Nederland is dan ook al langer bezig met de gebieden die onder deze EU-richtlijnen vallen (zie kader). Er bestonden al Vogelrichtlijngebieden, al waren daarvoor nog geen instandhoudingsdoelen geformuleerd. En er waren al Habitatrichtlijngebieden, al waren die nog niet officieel goedgekeurd door de Europese Commissie. Maar nu is het zo ver dat er aanwijzingsbesluiten komen voor al deze gebieden onder de nieuwe naam Natura 2000-gebieden. In die besluiten zijn zowel begrenzingsdoelen als instandhoudingsdoelen opgenomen. Op 8 januari 2007 verschenen paginagrote advertenties met de aankondiging van het ter visie leggen van de aanwijzingsbesluiten van 111 Natura 2000-gebieden. Eén Natura

2000-gebied, namelijk Abtskolk & De Putten, was al een jaar eerder, in januari 2006, ter visie gelegd. De ontwerpbesluiten voor de resterende 50 gebieden zullen in de loop van 2007 gepubliceerd worden. Allereerst volgen de Waddengebieden, waarvoor de inspraakperiode eind mei start.

Land en water

In totaal wordt er op het Nederlandse grondgebied ongeveer 1,1 miljoen hectare Natura 2000 aangewezen (zie figuur 1). Hiervan ligt ongeveer 400.000 op het land, de rest is grote wateren en Noordzee. In principe is alleen maar bestaande natuur aangewezen. De Natura 2000-gebieden liggen dan ook bijna volledig binnen de Ecologische Hoofdstructuur. Slechts in enkele gevallen was het nodig om ook 'nieuwe natuur' (gronden al verworven voor de Ecologische Hoofdstructuur waarop nog natuur ontwikkeld gaat worden) mee te begrenzen. Bijvoorbeeld omdat voor een duurzaam voortbestaan voor een soort meer ruimte nodig is of omdat zonder een bufferzone tegen externe invloeden een duurzaam voortbestaan onmogelijk is.

Figuur 1 Alle Natura 2000-gebieden

krijgen beheerders, gebruikers en belanghebbenden dus meer duidelijkheid over de vraag welke activiteiten in het Natura 2000-gebied eerst getoetst moeten worden aan de Natuurbeschermingswet 1998 (de zogenaamde Habitattoets).

Het beheerplan beschrijft dus:

- de uitgangssituatie voor wat betreft geografie, bestuur, eigendom en gebruik (voor bijvoorbeeld landbouw, visserij, waterwinning, industrie, bewoning, infrastructuur, recreatie, militaire activiteiten, delfstoffenwinning),
- waar precies de natuurwaarden in het gebied aanwezig zijn en waar, in welke mate en in welk tempo natuurwaarden moeten worden ontwikkeld,
- welke beleids- en beheermaatregelen nodig zijn om de

instandhoudingsdoelen voor de natuurwaarden te bereiken of te handhaven,

- welke bestaande activiteiten in en nabij het gebied niet schadelijk zijn voor het realiseren van de instandhoudingsdoelen,
- hoe de uitvoering van het beheerplan wordt gemonitord,
- de (globale) kosten voor de uitvoering van het beheerplan en hoe deze worden gefinancierd.

Het bevoegd gezag verantwoordelijk voor het opstellen van de beheerplannen is soms de provincie en soms het Rijk (zie de handreiking beheerplannen van het Ministerie van LNV, te vinden op www.minlnv.nl). Het beheerplan wordt opgesteld in overleg met eigenaren, gebruikers, andere belanghebbenden en betrokken andere overheden. Beheerplannen hebben een looptijd van maximaal zes jaar. Daarna kan het bevoegd gezag het plan verlengen of aanpassen. Het vaststellen van beheerplannen gaat gepaard met inspraakmogelijkheden voor belanghebbenden.

Wel of geen vergunning?

Voor maatregelen of activiteiten die een wezenlijk negatief effect (kunnen) hebben op de natuurdoelen van een Natura 2000-gebied is een vergunning nodig. Daarvoor wordt op de activiteit een habitattoets losgelaten. Bij deze toets wordt op basis van het aanwijzingsbesluit en het beheerplan gekeken of de instandhoudingsdoelen door de activiteit in gevaar komen. Voor deze vergunningen kunnen initiatiefnemers van activiteiten meestal terecht bij de provincie waarin het gebied grotendeels ligt. In enkele gevallen is echter de Minister van LNV de vergunningverlener.

Voor 'bestaand gebruik', activiteiten die al in het gebied plaatsvonden, is meestal geen vergunning nodig. Omdat de activiteit er al was, is veelal duidelijk dat er geen negatief effect is op de doelen. Dergelijke activiteiten worden als 'niet-vergunningplichtig' in het beheerplan opgenomen. Staat het bestaand gebruik de natuurdoelen wel in de weg, dan wordt gekeken hoe de negatieve effecten kunnen worden gematigd. Een probleem is echter dat er nog geen beheerplannen zijn; naar verwachting zijn de meeste beheerplannen pas in 2009 of 2010 gereed. Tot die tijd zou voor al het bestaand gebruik eigenlijk een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet nodig zijn, maar dat is niet mogelijk en ook niet gewenst. Om die onzekerheid weg te nemen, heeft het ministerie van LNV aan de Tweede Kamer een wetsvoorstel aangeboden voor een wijziging van de Natuurbeschermingswet 1998 zodat bestaand gebruik in Natura 2000-gebieden voorlopig voor een groot deel niet vergunningplichtig zal zijn, totdat het beheerplan is vastgesteld. De Minister van LNV krijgt wel een zogenaamde aanschrijvingsbevoegdheid in deze periode. Deze kan gebruikt worden in gebieden waar zich een ecologisch urgente situatie voordoet, waarbij op korte termijn moet worden ingegrepen om te voorkomen dat onomkeerbare achteruitgang van de natuurwaarden plaatsvindt. ♦

Het maken van een beheerplan is wettelijk verplicht, maar hoe het er uit moet zien, daar zegt de wet niets over. De LNV-brochure 'Handreiking beheerplannen' geeft echter ter inspiratie een voorbeeld van hoe zo'n plan er uit zou kunnen zien.

Voorbeeld van een inhoudsopgave voor een beheerplan Natura 2000-gebied

Eventueel voorwoord, leeswijzer en/of verantwoording

Inventarisatie

1. Natura 2000-gebied: karakteristiek van het gebied

Een korte beschrijving van het gebied op basis van elementen uit het aanwijzingsbesluit aangevuld met belangrijkste gebiedskenmerken:

- Geografische en bestuurlijke kenmerken
- Begrenzing Natura 2000-gebied
- Eigendomssituatie
- Waarden van het gebied, ecologische samenhang en internationaal belang van het gebied
- Instandhoudingsdoelstellingen
- Huidige staat van instandhouding en trends in het gebied aan de hand van
 - a. ecologische kenmerken en gegevens
 - b. fysisch-chemische kenmerken en gegevens
 - c. sociaal-economische gegevens
- Maatschappelijke context: samenleving/gebruikers en overlegplatforms

2. Gebruik in het Natura 2000 gebied en externe werking

Beschrijving op hoofdlijnen van de uitgangssituatie m.b.t. (bestaand) gebruik en externe werking voor onder meer:

- Natuurbeheer en -herstel
- Agrarisch gebruik
- Hydrologie
- Industrie
- Bewoning
- Infrastructuur en het gebruik ervan
- Recreatie
- Militaire activiteiten
- Delfstoffenwinning
- Scheepvaart
- Visserij
- Overig

3. Relatie met andere relevante plannen en regelgeving

- (beleids)plannen van het rijk en andere overheden
- (inter)nationale regelgeving
- (inter)nationale afspraken

Visie en confrontatie

4. Visie voor het Natura 2000-gebied

- Uitwerking instandhoudingsdoelstellingen (uit het aanwijzingsbesluit) in omvang, ruimte en tijd
- (Ecologische) randvoorwaarden
- Knelpunten van het gebruik
- Hoe worden de doelstellingen bereikt

5. Instandhoudingsmaatregelen

Vanuit de visie en de confrontatie opstellen van natuurbeheersmaatregelen en benodigde mitigerende maatregelen in relatie tot vormen van gebruik zoals onder meer:

- Natuurbeheer en -herstel
- Agrarisch gebruik
- Hydrologie
- Industrie
- Bewoning
- Infrastructuur en het gebruik ervan
- Recreatie
- Militaire activiteiten
- Delfstoffenwinning
- Scheepvaart
- Visserij
- Overig

Uitvoering

6. Monitoring

- Biotisch
- Abiotisch
- Realisatie van instandhoudingsmaatregelen (voortgang en effectiviteit)

7. Financiering van het beheerplan

Bruikbare instrumenten

8. Communicatie, educatie en voorlichting in het gebied

Hoewel geen voorwaarde uit het Programma van Eisen is het o.a. uit het oogpunt van verwerven van draagvlak van belang in het beheerplan aandacht te besteden aan communicatie, educatie en voorlichting.

9. Bijlagen bij het beheerplan